

УДК 327.56

Малахиті А. В.

старший викладач,
кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
к. 40, Французький бульв., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна
E-mail: a.malakhiti@onu.edu.ua
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9662-2629>
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.7>

Ряполов С. Д.

здобувач II курсу магістратури
Спеціальність 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії,
кафедра міжнародних відносин
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Французький бульв., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна
E-mail: sryapolov26884@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-6569-480X>
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.7>

**ПОЛІТИКА КОНФЛІКТНОСТІ ГРЕЦІЇ: ГЕОПОЛІТИЧНІ ВИКЛИКИ
ТА РЕГІОНАЛЬНА СТАБІЛЬНІСТЬ**

Стаття являє собою поглиблений аналіз міжнародних конфліктів, у яких бере участь Греція, із зосередженням на грецько-турецьких відносинах, кіпрському питанні та інших регіональних суперечках у Східному Середземномор'ї та на Балканах. Автори досліджують історичні витоки цих конфліктів, звертаючи увагу на події другої половини XX ст., що стали моментами загострення, зокрема кіпрський конфлікт 1974 р., який і досі залишається невирішеним. Дослідження також акцентує увагу на сучасних викликах і динаміці міжнародної політики в регіоні, які мають значний вплив на ситуацію у Східному Середземномор'ї та Південно-Східній Європі. Автори аналізують роль Греції у боротьбі за геополітичний вплив на Балканах, а також її політику щодо врегулювання конфліктів і підтримки регіональної стабільності. Стаття демонструє, як саме історичні та політичні наративи впливають на формування сучасної зовнішньої політики держави, а також на розвиток регіональної і міжнародної безпеки. Окрім того, розглядаються потенційні сценарії розвитку ситуації у регіоні, включаючи можливості для дипломатичного врегулювання, зміцнення альянсів та адаптацію до нових геополітичних реалій. Ураховуючи складність та багатоглибкість конфліктів у цьому регіоні, дослідження підкреслює важливість багатостороннього підходу та активної участі міжнародних організацій для досягнення довготривалої стабільності.

Ключові слова: Греція, регіональна безпека, Балкани, міжнародні конфлікти.

Постановка проблеми. Міжнародні відносини XXI ст. характеризуються високою динамікою та нестабільністю. Блокова дисципліна часів «холодної війни» та гегемонічна стабільність у рамках однополюсного світу 90-х років XX ст. залишилися у минулому. США і КНР ведуть запеклу конкурентну боротьбу з питань доступу до природних ресурсів і промислових активів третіх країн, із питань тор-

гівлі та валютних курсів, із військово-стратегічних проблем. У ширшому міжнародному контексті формуються конкурентні стратегії традиційних лідерів – країн «Групи семи» (G7), з одного боку, і нових лідерів з-поміж країн із ринками, що розвиваються (БРІКС), – з іншого. Нині обидва блоки конкурують між собою у багатьох частинах світу, спираючись на свої традиційні підходи вирішення конфліктів і спірних питань. Геостратегічні міркування накладаються на внутрішньополітичні розбіжності, погіршуючи і так непросту обстановку окремих країн світу.

Східне Середземномор'я і Південно-Східна Європа, Балкани та Причорномор'я залишаються надзвичайно нестабільними регіонами. На Балканах накопичено довгий перелік проблем безпеки, які часто взаємопов'язані. Серед них слід назвати безліч тліючих та актуальних збройних конфліктів із можливістю переділу державних кордонів, наявність держав, що не відбулися, згадати агресивну зовнішню політику низки регіональних акторів, боротьбу впливових міжнародних гравців за посилення своєї ролі в регіоні (США, ЄС, РФ та КНР), загрозу ісламізму та міжнародного тероризму, ризик міжконфесійних зіткнень, неконтрольовану міграцію, конкуренцію за енергоресурси тощо.

Ці та багато інших проблем, які не можна вирішити з легкістю і поодинокі, створюють у край нестабільне становище на Балканах і в субрегіонах, що межують із ними. Без глибокого та всеосяжного аналізу міждержавних конфліктів неможливо зробити прогноз щодо розвитку системи безпеки в регіоні, що зумовлює високу наукову актуальність цієї теми.

Аналіз попередніх досліджень. Серед багатьох свіжих публікацій на тему наративів міжнародної конфліктності варто згадати дослідження Зенонаса Тзіарраса (Tziarras, 2019) «The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security», у якому автор аналізує геополітичну динаміку Східного Середземномор'я, зокрема конфлікти за участю Греції і Туреччини, акцентуючи увагу на енергетичних ресурсах та на нових альянсах у регіоні. З. Тзіаррас, між іншим, висвітлює важливість міжнародного контексту та роль впливу великих держав у цих конфліктах на стабільність регіону. О.Ф. Деменко (Demenko, 2021) у статті «Греко-турецькі відносини: сучасний стан і можливості зниження конфронтаційного потенціалу» розглядає відносини між Грецією та Туреччиною, пропонуючи шляхи зниження конфронтаційного потенціалу. Науковець підкреслює важливість дипломатичних зусиль та міжнародного права у вирішенні спірних питань. Ю.О. Волошин (Voloshyn, 2008) у праці «Міжнародно-правові засоби розв'язання греко-турецького конфлікту в контексті процесів європейської міждержавної інтеграції» зосереджується на європейських інтеграційних процесах і правових механізмах розв'язання конфліктів між Грецією та Туреччиною. Автор досліджує можливості застосування міжнародного права для врегулювання конфліктів, наголошуючи на важливості європейської інтеграції для регіональної стабільності. Йоанніс Н. Григоріадіс (Grigoriadis, 2022) у статті «Between escalation and détente: Greek-Turkish relations in the aftermath of the Eastern Mediterranean crisis» розглядає міждержавні стосунки Греції і Туреччини після загострення їхніх відносин у 2020 р. Дослідник аналізує чинники, що сприяють ескалації та деескалації конфліктів, і підкреслює важливість дипломатичних зусиль для стабілізації ситуації. Нік Панайотідес (Panayiotides, 2019) у статті «Is the Cyprus problem unsolvable? – The geopolitical trap of the weakest state» обговорює складність кіпрського конфлікту

та геополітичні виклики, з якими стикається Республіка Кіпр. Зокрема, аналізує можливості врегулювання конфлікту та роль міжнародної спільноти у цьому процесі. О.В. Хасцька і М.І. Прихненко (Khaietskia & Prykhnenko, 2019) у статті «Кіпрський конфлікт: «системні похибки» в основі процесу врегулювання» досліджують основні системні проблеми, які ускладнюють процес врегулювання кіпрського конфлікту. Автори підкреслюють необхідність реформування міжнародних підходів для ефективного вирішення конфлікту. Деян Маролов (Marolov, 2013) у праці «The relations between Macedonia and Greece in the context of the name issue» розглядає конфлікт між Грецією та Македонією щодо назви останньої. Він аналізує історичний контекст, політичні наслідки та шляхи вирішення конфлікту, акцентуючи увагу на ролі міжнародних організацій. Трассі Маркетос (Marketos, 2003) у дослідженні «Greece's Trans-Mediterranean Geostrategy» аналізує геостратегію Греції в Середземномор'ї, розглядаючи її військові та політичні пріоритети. Він підкреслює значення стратегічних альянсів та енергетичних ресурсів для позиції Греції у регіоні. Глевін Дервіші (Dervishi, 2019) у праці «Greek-Albanian Relations, the Past, the Present and the Future» розглядає відносини між Грецією та Албанією, роблячи акцент на історичному контексті, на сучасних викликах та на перспективах розвитку. Автор аналізує роль міжнародних організацій та правових механізмів у вирішенні спірних питань. Дослідження Джорджа Економу (Economou, 2019) «The geopolitical problems facing Greece» фокусується на геополітичних проблемах, з якими стикається Греція. Він досліджує відносини Республіки Греція із сусідніми країнами, особливо в контексті енергетичної безпеки та морських ресурсів Середземного моря. Його стаття також розглядає вплив геополітики на економічну стійкість та зовнішньополітичні стратегії Греції.

Об'єктом дослідження виступають геополітичні процеси, що визначають динаміку конфліктів за участі Греції, а також їхній вплив на забезпечення регіональної та міжнародної безпеки. **Предмет дослідження** – політика Греції щодо міжнародних конфліктів, її роль у грецько-турецьких суперечках, кіпрському питанні та інших регіональних конфліктах на Балканах і в Східному Середземномор'ї, а також вплив цих процесів на регіональну стабільність. **Метою дослідження** є визначення чинників та викликів політики Греції у міжнародних конфліктах, аналіз її геополітичних стратегій, що стосуються регіональної стабільності, та оцінка можливих сценаріїв розвитку подій у контексті врегулювання конфліктів і забезпечення безпеки в регіоні. В аспекті нашого дослідження було використано метод Case Study.

Виклад основного матеріалу. Конфлікти у Східному Середземномор'ї мають глибоке історичне коріння. Вони ще більше ускладнилися через вторгнення Росії в Україну, яке змінило геополітичну динаміку в регіоні та поставило нові виклики для Євросоюзу в його політиці безпеки та оборони. Стратегічні інвестиції Китаю розширюють його вплив у регіоні, тоді як РФ прагне лише зберегти свої позиції у Східному Середземномор'ї. Серед цієї зміни динаміки влада США зосереджена на протидії зростаючому впливу КНР. ЄС як ключовий гравець у Середземномор'ї стикається із завданням посередництва в конфліктах і сприяння стабільності, але внутрішні розбіжності між державами-членами можуть перешкоджати ефективності процесу. Енергетичні ресурси у Східному Середземномор'ї додають ще один рівень складності, пов'язаний із питаннями

щодо їх експлуатації та потенційних наслідків для регіональної стабільності та безпеки.

Східне Середземномор'я і Південно-Східна Європа, Балкани та Причорномор'я залишаються надзвичайно неспокійними і нестабільними регіонами, у яких накопичено довгий перелік проблем безпеки, часто взаємопов'язаних між собою. Серед них слід назвати: безліч тліючих та актуальних збройних конфліктів із можливістю переділу державних кордонів, наявність держав, що не відбулися, агресивна зовнішня політика низки регіональних акторів, боротьба впливових міжнародних гравців за посилення своєї ролі в регіоні, загроза ісламізації та міжнародного тероризму, ризик міжконфесійних зіткнень, неконтрольована міграція, конкуренція за енергоресурси та ін. Ці проблеми створюють крайнє нестабільне становище у Східному Середземномор'ї та субрегіонах, що тяжіють до нього (Hasan, 2023).

У відповідь на ці виклики Греція має прийняти стратегічний підхід, який зосереджується на модернізації її воєнної політики та на зміцненні альянсів із ключовими партнерами у Східному Середземномор'ї, такими як Ізраїль, Єгипет та іншими регіональними гравцями. Зближення з Китаєм, включаючи довгострокові угоди про військову співпрацю, може допомогти Греції врівноважити зростаючий вплив Туреччини в регіоні. Окрім того, Греція повинна відстоювати свої морські права, зміцнюючи свою позицію в таких питаннях, як розмежування виключних економічних зон у Східному Середземномор'ї (Papastavridis, 2020).

Однією з головних загроз для Греції є Туреччина, що активно провадить агресивну політику в регіоні і прагненням якої є стати лідером мусульманського світу, а також її війовничі дії на півночі Сирії становлять пряму загрозу інтересам Греції. Підтримка Туреччиною переміщення сирійських біженців до Європи та її зусилля з контролю над вуглеводневими ресурсами Східного Середземномор'я ще більше загострюють напруженість у регіоні.

Слід зазначити, що останнім часом Туреччина активізувала зовнішню політику, в основі якої лежить концепція «Блакитної батьківщини», яку розробив у середині 2000-х років командувач турецьким ВМФ Джихат Яйджі (тур. Cihat Yaycı) спільно з адміралом Джемом Гурденізом (тур. Cem Gürdeniz) (Merkezi, 2023). Проте запропоновані ними ідеї уряд узяв на озброєння лише після 2016 р. Згідно з Доктриною, Туреччині необхідно підтримувати доступ до Середземного, Егейського та Чорного морів і зберігати свій високий статус у них. Доктрина означає бажання Анкари розширити власні морські кордони та переосмислити своє місце у світі.

Одним із наслідків Доктрини став черговий виток напруженості «Егейської проблеми». Причиною ескалації стала робота турецьких дослідницьких суден «Oruç Reis» і «Fatih», направлених у Східне Середземномор'я для геологічної розвідки і буріння нафтових та газових родовищ на острівному шельфі (Tziras, 2019).

Історичні витoki цієї проблеми слід шукати у 1923 р., коли було підписано Лозаннський договір, що встановив межі сучасної Туреччини, заклав основи її відносин із Грецією та територіального статусу обох країн. У ході переговорів тоді також було прийнято конвенцію щодо обміну населенням за релігійною, а не етнічною ознакою. Протягом 1920-х років на турецьку територію було депортовано понад 1 млн грецькомовних мусульман, а на грецьку – 400 тис православних, які розмовляли здебільшого турецькою мовою, що супроводжувалося гоніннями на грецьку меншість, яка ще проживала в Туреччині після масштабних депортацій.

Початок 1970-х років став прологом фази напруженості, яка, по суті, триває дотепер і включає два аспекти. Перший – Турецька Республіка періодично робить непрямі, а інколи неприкриті спроби щодо зміни існуючого територіального статусу, передбаченого Лозаннським договором та іншими міжнародними угодами, а також правового статусу морських зон і повітряного простору Греції через збільшення кількості спорів та позовів проти суверенних прав і юрисдикції шельфів. Другий – збройне вторгнення на Кіпр у 1974 р. і подальша турецька окупація північної його частини, яка триває і донині. Утім, сторони докладають зусиль щодо деескалації у регіоні, у тому числі зазначаючи такі пріоритети, як: розвиток двосторонніх зв'язків у т. зв. «м'яких» політичних секторах – економіці, торгівлі, туризмі, культурі, громадянському суспільстві та ін.; зниження напруженості – покращення психологічного клімату та зміцнення контактів між збройними силами обох країн; дослідження можливостей узгодженого врегулювання делімітації континентального шельфу (Ахт, 2022).

Незважаючи на особливу роль провідника ЄС на півдні Європи, у 2010-ті роки греки тривалий час не втручалися у регіональні процеси у Східному Середземномор'ї, більше цікавлячись вирішенням власних внутрішніх проблем. Серед них перше місце посідав вихід із тяжкої економічної кризи, пов'язаної з проблемою зовнішніх позик, різким збільшенням держборгу, фактичним крахом соціальної держави тощо. Проте тоді Греція велику увагу приділяла і вирішенню «македонського питання» – комплексу взаємопов'язаних проблем із сусідньою колишньою югославською Республікою Македонія, яку в 2019 р. було перейменовано на Республіку Північна Македонія. Наслідком замкнутості на власному порядку, зосередженості на Балканах та певної зовнішньополітичної пасивності стала відсутність сучасної національної стратегії Греції щодо Західного Середземномор'я. Так, виник дефіцит власних проектів відносно розвитку та зміцнення регіональної безпеки.

Ситуація на Кіпрі викликає ще одне важливе занепокоєння для Греції, оскільки відмова Туреччини визнати уряд Республіки Кіпр та її агресивна позиція щодо «кіпрського питання» загрожують регіональній стабільності. У прагненні Туреччини до кардинальних змін у відносинах із ЄС Євросоюз використовує «кіпрську проблему» як чинник тиску на Туреччину. Поява низки конфліктних ситуацій на Балканах і на Близькому Сході, у яких Єдиній Європі неодноразово доводилося вдаватися до посередництва Туреччини, визначали зацікавленість ЄС у підтримці відносин. Військова операція західної коаліції в Афганістані, а потім в Іраку, де підтримка та лояльність Туреччини (з одного боку, члена НАТО, з іншого – авторитету в арабському світі) була просто необхідна, не кажучи вже про геостратегічні аспекти ситуацій. У 2004 р. Анкара заявила про свою зацікавленість у вступі до ЄС, і турецький міністр закордонних справ Абдулла Гюль (тур. Abdullah Gül) чітко окреслив умови, на яких Туреччина готова вступити до Єдиної Європи. На хвилі підвищення геополітичного значення Туреччини для Європи у 2005 р. відбувся саміт ЄС – Туреччина, який мав ознаменувати новий період у турецько-європейських відносинах. Деякі аналітики та експерти очікували, що буде позначено конкретні терміни вступу Туреччини до ЄС, однак сподівання не справдилися через побоювання, пов'язані з національно-демографічними, релігійними й економічними наслідками вступу. Із боку Євросоюзу їй було висунуто чіткі економічні та політичні умови вступу. Наприклад, визна-

ння геноциду вірмен і вирішення курдської проблеми, урегулювання ситуації на Кіпрі, яка мала на меті визнання Республіки Кіпр і створення єдиної держави на острові, тощо.

Як наслідок, у 2003 р. прем'єр-міністр Р. Ердоган виступив з ініціативою скликання п'ятисторонньої конференції з метою вирішення «кіпрської проблеми». Однак уряд Республіки Кіпр відкинув цю пропозицію, чітко позначивши єдину платформу для переговорів – ООН. У 2004 р. лідери грецької та турецької громад острова підписали план генсека ООН Кофі Аннана щодо врегулювання проблеми на підґрунті створення федеративної двограмадної, двозональної держави. Одним із пунктів плану була умова, що на північній частині острова залишаються турецькі війська до моменту вступу Туреччини у ЄС. Туреччина підтримала план. Проте думки кіпріотів розділилися. Згідно з результатами організованого за планом К. Аннана референдуму, що пройшов у квітні 2004 р., 64,9% турків-кіпріотів проголосували «за», тоді як 75,83% греків-кіпріотів висловилися «проти» (ivinas.gov.ua, 2021).

У 2006 р. з боку турецького уряду було здійснено нову спробу врегулювання ситуації. Міністр закордонних справ Туреччини Абдулла Гюль представив генеральному секретареві ООН список пропозицій, що стосувалися інтеграції північної частини острова в економічну систему Республіки Кіпр. Ішлося про відкриття портів для грецьких суден, міжнародного аеропорту Еркан (Ерджан), участі у міжнародних спортивних заходах тощо. Пропозиції фактично стосувалися міжнародного визнання статусу турецької частини острова, тому не отримали підтримки ні з боку Нікосії, ні з боку Афін.

У 2008 р. розпочався переговорний процес щодо об'єднання острова між президентом Республіки Кіпр Деметрісом Христофіасом та лідером Турецької Республіки Північного Кіпру (ТРПК) Мехметом Алі Талатом. Перший раунд перемовин не дав позитивних результатів. У 2011 р. переговори були перервані з ініціативи турецької громади та Туреччини напередодні головування Кіпру в ЄС (із липня по грудень 2012 р.). Після цього банківська криза на Кіпрі 2012 р. не дала змоги керівництву грецької частини острова брати участь у перемовинах, і переговори поновилися лише у лютому 2014 р.

У червні 2024 р. Грецію втретє було обрано непостійним членом Ради Безпеки ООН, здобувши 182 голоси зі 184 можливих. Це обрання визнає стабілізаційну роль Греції та її відданість мирному врегулюванню конфліктів і захисту прав людини та дає змогу сподіватися на прогрес у вирішенні «кіпрської проблеми» (Bourdaras, 2024).

Вуглеводневий чинник потенційно може створити нову геополітичну ситуацію та нові можливості як для Республіки Кіпр і Туреччини, так і для ТРПК. Розвідка газу в Східному Середземномор'ї набрала обертів ще в 2009 р., коли міжнародний нафтогазовий консорціум на чолі з американською компанією Noble Energy виявив величезні газові ресурси біля узбережжя Ізраїлю (газове родовище Тамар/Tamar Field), змінивши економіку Ізраїлю та його міжнародну позицію за одну ніч. У 2010 р. вище згадана американська компанія виявила ще більший резервуар природного газу (Левіафан/Leviathan), який, за попередніми оцінками, містив приблизно 16 трлн кубічних футів, або 620 млрд кубометрів газу. Підбадьорена відкриттям газових родовищ Тамар та Левіафан, Республіка Кіпр прискорила власні зусилля з розвідки вздовж південно-східних кордонів

своїєї виключної економічної зони (ВЕЗ), що проходить поблизу розташування цих ізраїльських родовищ (Stergiou, 2019).

Сьогодні і Республіка Кіпр, і Туреччина виступають у подібних ролях – значних гравців регіонального ринку енергоресурсів, як європейського, так і східно-середземноморського. При цьому їхні позиції різняться: Туреччина – класична транзитна територія з режимом стабільним, проте, на думку західних експертів, схильним до авторитаризму. Кіпр – безпосередньо майбутній постачальник енергоресурсів, до того ж із безперечно демократичним режимом. Натомість економічні та геополітичні інтереси Туреччини настільки високі, що можуть призвести до ескалації конфлікту.

Ще одним занепокоєнням Афін є прагнення Албанії створити «Велику Албанію». Греція та Албанія мають довгу історію відносин. Після розпаду Османської імперії та створення національних держав (Греція – у 1830 р., Албанія – у 1913 р.) обидві країни одразу ж почали налагоджувати тісні двосторонні відносини. Однак територіальні суперечки та проблеми з етнічними меншинами, які проживають на протилежному боці кордону, завжди ускладнювали відносини між двома країнами. Головними питаннями, що визначали грецько-албанські відносини протягом ХХ ст., були проблеми Північного Епіру й етнічної групи чамів, які розмовляють на своєму діалекті, близькому до албанської мови, тоді як культурно пов'язують себе більше з грецькою цивілізацією.

І те й інше можна розглядати як наслідки націоналістичних рухів, що піднялися на Балканах, зокрема у ХІХ ст., а також після Балканських війн і заснування Албанської держави, коли тисячі грецькомовних православних, які жили в Північному Епірі, були змушені стати підданими албанського князя Віда, а значна кількість албанськомовних мусульман, які проживали в Чамерії, мали стати громадянами Греції. У подальші роки Афіни та Тирана часто використовували відповідні національні меншини як політичні інструменти (Peronas, 2023).

Друга світова війна дуже позначилася на греко-албанських відносинах. Після нападу Італії на Грецію з боку анексованої нею території Албанії Греція оголосила останню ворожою державою. Через «холодну війну» відносини між ними були практично заморожені до 1971 р., коли було відновлено дипломатичні відносини. Після закінчення «холодної війни» Албанія знову опинилася під впливом Заходу. У цей період велика кількість албанців емігрувала до Греції, що, з одного боку, сприяло встановленню інтенсивного спілкування між двома суспільствами, проте, з іншого – викликало проблеми, пов'язані з інтеграцією албанців у грецьке суспільство та їхнім економічним і соціальним статусом.

У межах грецького плану з економічної реорганізації Балкан Албанія отримала 49 890,000 євро. Членство Албанії у НАТО спонукало Грецію до реалізації стратегії контролю, яка включає прискорення та європейську інтеграцію Албанії. Залучення країн регіону до євроінтеграційних процесів є частиною грецької збалансованої стратегії, яка дає змогу Греції мати інструмент внутрішнього тиску на них з огляду на досягнення грецьких стратегічних цілей шляхом використання м'якої сили, а також європеїзації двосторонніх питань (Dervishi, 2019).

Республіка Греція завжди була ключовим гравцем у балканських інтеграційних процесах, проте економічна криза змусила її залишити реалізацію своїх інтересів на Балканах, створивши вакуум для інших регіональних та позарегіональних акторів. Це вплинуло на негативне рішення Конституційного суду

Албанії від 2010 р. стосовно «Угоди про делімітацію континентального шельфу, виняткової економічної зони та інших морських просторів» між двома країнами і зіграло свою роль у різкому занепаді двосторонніх відносин (Armakolas, 2021).

Ще одним ударом по албансько-грецьких відносинах став арешт Фреді Белері – новообраного мера міста Хімарі, грека за походженням. Його заарештували у травні 2023 р. за два дні до місцевих виборів за звинуваченням у спробі купити чотири голоси в обмін на готівку. Цей випадок погіршив відносини між Тіраною й Афінами, оскільки грецька сторона вважала, що ця справа підкреслює дискримінацію Албанії щодо грецької меншини на її теренах (Ноххадж, 2024).

Мер Афіні Костас Бакоянїс, який узяв участь у консультаціях з офісом прем'єр-міністра Греції та МЗС Греції стосовно демонстрації, організованої грецькою стороною на підтримку Фреді Белері в м. Хімарі 14 серпня 2023 р., підкреслив: «Демократію не можна ув'язнити» (Paradouroulos, 2023).

8 листопада того ж року Європейська Комісія прийняла Пакет розширення на 2023 р., у якому міститься оцінка прогресу Західних Балкан і вказівки щодо пріоритетів майбутніх реформ. У звіті по Албанії Комісія зазначила, що досудове ув'язнення обраного мера, етнічного грека, стало джерелом двосторонньої напруженості та «викликало серйозне занепокоєння» (neighbourhood-enlargement. ec.europa.eu, 2023). Афіни посилили тиск на Тірану своїм рішенням не погоджувати спільний лист 27 країн – членів ЄС до Албанії про відкриття переговорів щодо вступу і перегляне свою тверду позицію лише в тому разі, якщо Тірана зробить кроки, які вказували б на те, що між ними є місце для дискусії.

Ще однією країною, яка має історичні проблеми у відносинах із Грецією, є Республіка Північна Македонія. Походження проблеми назви цієї держави пов'язане з питанням, чи належало Колишній Югославській Республіці Македонія (КЮОРМ) законне право на використання цієї назви, чи є Македонія частиною грецької історичної традиції та культурної спадщини? Крапки над «і» було розставлено у 2018 р. після підписання Преспанської угоди, коли дві країни узгодили змінити спірну назву «Республіка Македонія» на Республіку Північна Македонія (РПМ), поклавши край 27-річній суперечці щодо назви.

Після проголошення незалежності КЮОРМ 17 листопада 1991 р. нею була прийнята Конституція. Республіка Греція одразу ж висловила заперечення проти окремих її статей, зокрема проти 3-ї статті, яка проголошувала, що «територія Республіки Македонія є неподільною та недоторканою». Греція вважала акцент на неподільній цілості неправильним і сприймала це як загрозу історичній області Егейська Македонія на своїй території. На додаток до цих обставин Республіка Греція виступала проти використання Північною Македонією на своєму прапорі символу Вергінського сонця. У результаті попри те, що Македонія використовувала прапор із такою символікою до 1995 р., вона не витримала тиску Греції і внесла зміни.

Охридська угода (Рамкова угода) формує основу відносин албанців Македонії з македонським урядом. Після протистояння між збройними силами Македонії та албанцями ця Угода, ухвалена 13 серпня 2001 р., є мирною, підкріпленою гарантіями міжнародного співтовариства. Із цієї причини Угода створила нову систему для реструктуризованої Македонії шляхом перегляду старих і нових законів про розподіл влади в суспільстві зі змінами, які мають бути внесені в Конституцію (Vankovska, 2007).

Пізніше, 17 червня 2018 р., між Афінами та Скоп'є на березі озера Преспа була підписана історична Преспанська угода, за якою Македонія мала змінити свою назву на Республіку Північна Македонія/Republika Severna Makedonija (Pergantis, 2020). Згідно із цією Угодою, для набуття її чинності передбачалося внесення необхідних змін до Конституції, проведення референдуму та її затвердження парламентом. Незважаючи на бойкот деяких політичних сил і груп населення Македонії, на референдумі, який відбувся 30 вересня 2018 р., понад 90 % проголосували за Угоду. Однак через низьку явку результати референдуму не мали юридичної сили, оскільки для прийняття рішення потрібна була участь понад 50% виборців. Незважаючи на це, прем'єр міністр Македонії Зоран Заєв заявив, що Угода має бути схвалена в парламенті. Протягом наступних місяців македонський парламент схвалив Преспанську угоду в два етапи. Паралельно, незважаючи на протести грецьких націоналістів, Угода також була схвалена і парламентом Греції.

Після цього кроку Північна Македонія отримала запрошення на переговори щодо вступу до НАТО, і вже у квітні 2019 р. президент США Д. Трамп надіслав листа до Сенату для схвалення протоколу про вступ Республіки Північна Македонія до НАТО (Pergantis, 2020). Таким чином, схвалення Угоди у відповідних парламентах було важливим кроком для Північної Македонії і відкрило їй шлях до інтеграції в міжнародні структури. Узгодження та схвалення Преспанської угоди відображає важливість дипломатичних угод, партнерства і компромісів у вирішенні міжнародних конфліктів.

Відносини між Болгарією і Грецією історично були бурхливими, а часом і досить ворожими. Афіни та Софія значно розширили свої двосторонні зв'язки починаючи з 1989 р. Процвітаючи соціально-економічні відносини та спільне членство у ЄС і НАТО зміцнили хороші робочі дипломатичні відносини, що склалися ще в 1970-х і 1980-х роках.

Історія та геополітика підтримують певну чутливість обох країн до їхнього могутнього східного сусіда – Туреччини, чия зростаюча самовпевненість, внутрішній авторитаризм і нестабільність змушують їх почуватися неспокійно. Проблема потоків біженців через Туреччину до ЄС ще раз підкреслила необхідність тіснішої співпраці між Болгарією та Грецією. Найбільш «динамічним» елементом двосторонніх відносин залишається економічне співробітництво (торгівля, інвестиції, енергетика і туризм).

Після розпаду Югославії Афіни та Софія різко засуджували націоналізм у КЮРМ, а також відчували серйозне занепокоєння щодо внутрішніх і регіональних наслідків процесу його «антиквізації», який розглядався ними як виклик не лише історії та культурній ідентичності, а й поняттю «добросусідство» (Bakalova, 2003). Останніми роками Греція і Болгарія, здається, знаходяться на одному боці щодо використання свого членства у ЄС як інструменту пом'якшення націоналістичних ексцесів КЮРМ.

Ураховуючи загальну нестабільність і турбулентність в епоху після «холодної війни» та довгу історію ворожнечі, відносини між Болгарією і Грецією слід розглядати як справжню балканську історію успіху. Однак тісні зв'язки та добрі робочі відносини, які вдалося налагодити двом країнам, не є «застрахованими» від викликів, що доводить випадок серії «динамічних протестів» у січні 2016 р., коли грецькі фермери виступили проти запланованих грецьким урядом пенсій-

них і фіскальних реформ, які передбачали закриття доріг і прикордонних переходів між Грецією та Болгарією. Протести порушили транспортне сполучення і торгівлю між двома країнами і завдали серйозної шкоди цілої низці підприємств (Trorankova, 2016). Такі «неконтрольовані» соціальні протести можуть негативно впливати на двосторонні зв'язки, підриваючи їх.

Греція є однією з п'яти держав – членів ЄС, які не визнають односторонню декларацію незалежності Косово від 17 грудня 2008 р., та дотримується поміркованого політичного підходу до цього питання. Так, президент Греції Катерина Сакелларопулу заявила: «Наша позиція щодо Косова є чіткою та незмінною. Із цього питання завжди є тиск, але він не впливає на Грецію. У нашій власній політиці є послідовність. Важливо, щоб діалог тривав» (Ozturk, 2023). При цьому Греція була рішучим прихильником лібералізації візового режиму для власників косовських паспортів для в'їзду до Шенгенської зони, яка набула чинності з 1 січня 2024 р. Греція підтримує процес діалогу між Белградом і Приштиною за сприяння ЄС, відповідно до встановленої Грецією політики європейської та євроатлантичної інтеграції Західних Балкан.

Незважаючи на широку підтримку Сербії, Греція як член ЄС і НАТО перебуває у значному конфлікті інтересів. Під час Югославських воєн (1991–1995 рр., 1999 р.), коли грецьке суспільство підтримувало Сербію, Афіни воювали проти Сербії на боці НАТО, незважаючи на те, що це означало боротьбу проти історичного союзника. Лише один лейтенант ВМС Греції у 1999 р. відмовився піднятися на борт есмінця Themistocles, коли той збирався відправитися в Адріатику. Цей офіцер пішов у відставку, проте тепер вважається національним героєм для багатьох сербів (Christodoulou, 2017). Незважаючи на згаданий конфлікт, Греція брала участь у цивільній місії ЄС EULEX, місії верховенства права, яка підтримувала конкретні інститути в Косово, у повній відповідності до міжнародних стандартів прав людини, а також у місії міжнародних сил KFOR під керівництвом НАТО, відповідальних за забезпечення стабільності в Косово (mfa.gr).

KFOR має свої повноваження згідно з Резолюцією Ради Безпеки ООН (РБ ООН) № 1244 від 10 червня 1999 р. та з Військово-технічною угодою (МТА) між НАТО, Союзною Республікою Югославією та Сербією. KFOR діє відповідно до розділу VII Статуту ООН і класифікується як місія з примусу до миру, широко відома як операція з підтримки миру. 11 червня 1999 р. Урядова рада із закордонних справ і національної оборони Греції прийняла рішення про відправку в Косово однієї бригади. Мета Грецького контингенту полягала в тому, щоб забезпечити для мешканців Косова атмосферу стабільності й захисту, а також гарантувати безпечну репатріацію біженців і тих, хто був примусово переселений із Косова. За рішенням Урядової ради із закордонних справ і національної оборони до складу KFOR було направлено 34-ту механізовану бригаду у складі 1 162 осіб і один літак C-130 з екіпажем із 30 офіцерів і солдатів, призначений для управління штабами. До того ж 157 військових було надіслано для надання гуманітарної підтримки приймаючій країні (geetha.mil.gr, 2019).

До складу Контингенту також увійшли піхотна рота інженерного підрозділу (60 офіцерів і солдатів), загін підтримки і загін транспортних засобів (10 машин). Бригаду розподілили між трьома таборами: «Мегас Александрос» (Косово-Поліє), «Рігас Фереос» (Урошеваці) та «Тютюнова фабрика» (Мітровиці). Табори були швидко побудовані 34-м інженерним батальйоном. Грецький контингент

у Косово здійснив декілька місій із розвідки, супроводу, безпеки руху та контролю. Командування KFOR призначило персонал семи контрольно-пропускних пунктів і взяло на себе роботу з координації та керівництва операціями, контролю руху вздовж дороги, що сполучала КЮРМ із Приштиною, із прикордонною станцією «Косово-КЮРМ» (geetha.mil.gr, 2019). Окрім того, грецькі військові забезпечували цілодобову охорону двох ділянок зберігання зброї, відібраної в Армії звільнення Косова, яку готували до її транспортування та утилізації.

Також Грецький контингент забезпечував цілодобову охорону християнських храмів у зоні своєї відповідальності. Прикладом, який варто згадати, є швидка реакція грецького патрульного загону на порятунок церкви Св. Уроша від потенційної пожежі. Інцидент стався в Урошеваці: усі священні артефакти були врятовані та передані на зберігання до монастиря в Грацаниці (geetha.mil.gr, 2019). Контингент зробив значний внесок і у транспортування, супровід та розподіл гуманітарних вантажів для благодійної організації «ФОКУС». Загалом до багатьох громад Косова було успішно доставлено 160 т гуманітарної допомоги. Окрім того, Грецький контингент узяв участь у наданні медичної допомоги корінним громадам косоварів та сербів. Медичне обстеження грецьким медичним персоналом пройшли понад 2 тис осіб в Урочеваці, Косово і Поліє. Відповідно до Наказу міністра національної оборони Греції № 152/2001, бойові стяги 34-ї механізованої бригади, 501-го мотопіхотного батальйону та 507-го мотопіхотного батальйону були нагороджені Бойовим хрестом I ступеня. 30 вересня 2003 р. командувач KFOR нагородив 507-й моторизований батальйон Особливою почесною відзнакою (geetha.mil.gr, 2019).

15 січня 2002 р. Контингент зі 100–150 грецьких солдатів вирушив до Афганістану для участі в міжнародній миротворчій місії. Водночас Греція допомогла заповнити тимчасову нестачу балканських миротворчих сил, оскільки США відкликали 6 тис військових, які служили у Боснії, Герцеговині та Косово. Згідно з даними грецького генштабу, до складу Грецького контингенту увійшли медична частина чисельністю 30–40 осіб, машина швидкої допомоги та мобільний шпиталь, а також рота інженерів чисельністю 50–60 осіб із технікою для будівництва доріг і два військово-транспортні літаки C-130, що вирушили до Афганістану з гуманітарною допомогою. Охорону забезпечував взвод із 40 спецназівців (ekathimerini.com, 2001).

Грецький батальйон, укомплектований 120 військовослужбовцями і 47 транспортними засобами, відповідав за зведення будівель технічної підтримки в міжнародному аеропорті Кабула (КАІА), за навчання афганських солдатів і за розподіл гуманітарної допомоги. У жовтні 2009 р. Греція вирішила збільшити персонал для відновлення Афганістану за допомогою нової групи оперативного наставництва та зв'язку (OMLT), а дві медичні групи взяли участь в операції Міжнародних сил сприяння безпеці напередодні національних виборів в Афганістані у 2010 р. Греція також надіслала свій персонал до штаб-квартири SEEBRIG, яка взяла на себе командування Кабульською багатонаціональною бригадою та керувала Грецьким польовим хірургічним шпиталем, що оперативно функціонував у межах КАІА (Kontrafour, 2014).

Окрім вище згаданих місій, Греція брала участь в операції Active Endeavor («Активні зусілля») – військово-морській операції НАТО в Середземному морі, призначеній для запобігання пересуванню терористів і поширенню зброї масо-

вого знищення. Наостанок треба зазначити, що для Республіки Греція участь у наданні гуманітарної допомоги та в місіях із підтримки миру завжди мала найвищий пріоритет.

Висновки. Конфлікти у Східному Середземномор'ї є складним феноменом, що охоплює різні аспекти політичного, економічного та соціального характеру. Як показало дослідження, вони виникають на тлі історичних протиріч, територіальних претензій, економічних інтересів, а також геополітичних амбіцій ключових гравців регіону.

Значний вплив на розвиток ситуації мають не лише внутрішні політичні процеси в країнах регіону, а й зовнішні чинники, зокрема втручання міжнародних організацій і держав, що мають власні стратегічні інтереси. Напруженість у відносинах між Грецією і Туреччиною, «кіпрська проблема», а також питання, пов'язані з розподілом ресурсів Східного Середземномор'я, створюють комплекс викликів, які потребують міжнародної уваги та дипломатичних зусиль для їх урегулювання.

Необхідно відзначити, що ескалація конфліктів у регіоні може мати серйозні наслідки не лише для залучених країн, а й для європейської та світової безпеки у цілому. Важливим є розвиток ефективних механізмів співпраці та діалогу, що сприятиме зниженню напруженості та пошуку компромісних рішень. У цьому контексті вирішальну роль може відіграти активна участь ЄС та інших міжнародних організацій, які здатні забезпечити стабільність і мир у Східному Середземномор'ї.

Окрім того, важливим складником вирішення конфліктів є розроблення довгострокових стратегій, спрямованих на модернізацію та зміцнення обороноздатності країн регіону. Наприклад, Греція може зосередитися на модернізації своєї воєнної політики та на зміцненні альянсів із ключовими партнерами, такими як Ізраїль, Єгипет та іншими регіональними гравцями. Це сприятиме збалансуванню зростаючого впливу Туреччини і забезпеченню стабільності в регіоні.

Водночас стратегічні інвестиції КНР у регіон, а також активна роль РФ і США у вирішенні конфліктів додають ще один рівень складності до регіональної політики. Координація дій між цими великими світовими державами та місцевими акторами є необхідною умовою для досягнення стабільності. Ефективне управління конфліктами вимагатиме від цих країн знаходження спільної мови та компромісів, що дадуть змогу врахувати інтереси всіх сторін.

Енергетичні ресурси Східного Середземномор'я є ще одним важливим чинником, що впливає на регіональну стабільність. Спільне використання цих ресурсів, а також урегулювання питань, пов'язаних з їх експлуатацією, можуть стати основою для зниження напруженості та розвитку економічної співпраці між країнами регіону. Важливо забезпечити справедливий розподіл енергетичних ресурсів і уникнути конфліктів, пов'язаних із їх видобутком.

Таким чином, для успішного вирішення конфліктів у Східному Середземномор'ї необхідно поєднувати зусилля національних урядів, міжнародних організацій та громадянського суспільства, спрямовані на зміцнення довіри, забезпечення справедливого розподілу ресурсів і підтримання миру та стабільності. Лише через скоординовані та узгоджені дії можливо досягти довготривалого миру та забезпечити процвітання для всіх народів регіону.

References [Список використаної літератури]

- Albania 2023 Report (2023, November 11). *European Commission*. Brussels. 142. Retrieved from: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_690%20Albania%20report.pdf [in English]. [Albania 2023 Report. *European Commission*. Brussels. 142 p. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_690%20Albania%20report.pdf (дата звернення: 27.06.2024 p.)].
- Armakolas, I., Siakas, G., Berzani, A., & Seferaj K. (2021). Relations between Albania and Greece. *OSFA. ELIAMEP*. 2021. 94. Retrieved from: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2021/06/Public-Opinion-Greece-and-Albania-Relation-ENG.pdf> [in English]. [Armakolas I., Siakas G., Berzani A., Seferaj K. Relations between Albania and Greece. *OSFA. ELIAMEP*. 2021. 94 p. URL: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2021/06/Public-Opinion-Greece-and-Albania-Relation-ENG.pdf> (дата звернення: 27.06.2024 p.)].
- Axt, H.-J. (2022, October 11). Conflicts and Global Powers in the Eastern Mediterranean. *De Gruyter*. Retrieved from: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/soeu-2022-0052/html> [in English]. [Axt H.-J. Conflicts and Global Powers in the Eastern Mediterranean. *De Gruyter*. 2022. URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/soeu-2022-0052/html> (дата звернення: 27.06.2024)].
- Bakalova, M. (2003). Macedonian Nationalism in the Post 1989 Decade. *New Balkan Politics. Political essays*. No 6. Retrieved from: <https://www.newbalkanpolitics.org.mk/item/Bulgarian-%E2%80%98Macedonian%E2%80%99-Nationalism-in-the-Post-1989-Decade> [in English]. [Bakalova M. Macedonian Nationalism in the Post 1989 Decade. *New Balkan Politics. Political essays*. 2003. No 6. URL: <https://www.newbalkanpolitics.org.mk/item/Bulgarian-%E2%80%98Macedonian%E2%80%99-Nationalism-in-the-Post-1989-Decade> (дата звернення: 27.06.2024 p.)].
- Bourdaras, G. (2024, June 7). Security Council of the UN: Easy election for Greece. *kathimerini.gr*. 2024, June 7. Retrieved from: <https://www.kathimerini.gr/politics/563064259/symvoilio-asfaleias-toy-oie-anetiklogi-tis-elladas/> [in Greek]. [Μπουρδάρης Γ. Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ: Άνετη εκλογή της Ελλάδας. *kathimerini.gr*. 2024, 7 Ιουνίου. URL: <https://www.kathimerini.gr/politics/563064259/symvoilio-asfaleias-toy-oie-anetiklogi-tis-elladas/> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Christodoulou, K. (2017, September 15). M. Ritsoudis: The officer who refused to go to war in Serbia talks about his act 18 years later. *News24/7*. Retrieved from: <https://www.news247.gr/ellada/m-ritsoudis-o-axiomatikos-pou-arnithike-na-paei-ston-polemo-stin-servia-mila-gia-tin-praxi-tou-18-xronia-meta/> [in Greek]. [Χρυστοδούλου, Κ. Μ. Ριτσούδης: Ο αξιωματικός που αρνήθηκε να πάει στον πόλεμο στην Σερβία μιλά για την πράξη του 18 χρόνια μετά. 2017, 15 Σεπτεμβρίου. *News24/7*. URL: <https://www.news247.gr/ellada/m-ritsoudis-o-axiomatikos-pou-arnithike-na-paei-ston-polemo-stin-servia-mila-gia-tin-praxi-tou-18-xronia-meta/> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Controversial border development practices: world experience of reconciliation of contradictions. Scientific and analytical report. (2021). A. I. Kudryachenko (author team manager), V. V. Soloshenko, O. F. Demenko [and others]. Kyiv: State institution «Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine». 89. Retrieved from : <https://ivinas.gov.ua/images/978-966-02-9893-4.pdf> [in Ukrainian]. [Контроверсійні практики розвитку прикордоння : світовий досвід узгодження суперечностей. Науково-аналітична доповідь / А. І. Кудряченко (кер. авт. колективу) та ін. Київ : Інститут всесвітньої історії НАН України, 2021. С. 89. URL: <https://ivinas.gov.ua/images/978-966-02-9893-4.pdf> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Demenko, O. F. (2021). Greek-Turkish relations: current state and possibilities of reducing the confrontational potential. *Scientific yearbook Diplomatic Ukraine*. Kyiv. Issue XXII. 635–650. Retrieved from: http://ud.gdp.com.ua/wp-content/uploads/2022/01/diplomatic_ukraine_2021_compressed.pdf [in Ukrainian]. [Деменко О.Ф. Греко-турецькі відносини: сучасний стан і можливості зниження конфронтаційного потенціалу. *Україна дипломатична*. 2021. Вип. XXII. С. 635–650. URL: http://ud.gdp.com.ua/wp-content/uploads/2022/01/diplomatic_ukraine_2021_compressed.pdf (дата звернення: 28.06.2024)].
- Dervishi, G. (2019, May). Greek-Albanian relations, the past, the present and the future. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. Vol. 10 No 3. 24–35. Retrieved from: <https://doi.org/10.2478/mjss-2019-0038> [in English]. [Dervishi G. Greek-Albanian relations, the past, the present and the future. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 2019, May. Vol. 10 No 3. P. 24–35. URL: <https://doi.org/10.2478/mjss-2019-0038> (дата звернення: 27.06.2024)].
- Economou, G. (2019, December). The geopolitical problems facing Greece. *Eastern Mediterranean Policy Note*. University of Nicosia. Nicosia. No. 45. 7. Retrieved from: https://www.unic.ac.cy/wp-content/uploads/sites/41/EMPN_45.pdf [in English]. [Economou G. The geopolitical problems facing Greece. *Eastern Mediterranean Policy Note*. University of Nicosia. Nicosia, 2019, December. No. 45. 7 p. URL: https://www.unic.ac.cy/wp-content/uploads/sites/41/EMPN_45.pdf (дата звернення: 28.06.2024)].

- Greek troops to serve in Afghanistan. (2001, December 19). *ekathimerini.com*. Retrieved from: <https://www.ekathimerini.com/news/2339/greek-troops-to-serve-in-afghanistan/> [in English]. [Greek troops to serve in Afghanistan. *ekathimerini.com*. 2001, December 19. URL: <https://www.ekathimerini.com/news/2339/greek-troops-to-serve-in-afghanistan/> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Grigoriadis, I. (2022, June). Between escalation and détente: Greek-Turkish relations in the aftermath of the Eastern Mediterranean crisis. *Turkish Studies*. Volume 23. Issue 5: Contrasting Theoretical Approaches to Turkish Foreign Policy. 802–820 [in English]. [Grigoriadis I. Between escalation and détente: Greek-Turkish relations in the aftermath of the Eastern Mediterranean crisis. *Turkish Studies*. Volume 23. 2022, June. Issue 5 : Contrasting Theoretical Approaches to Turkish Foreign Policy. P. 802–820].
- Hasan, B. (2023, October 13). Greek Foreign Policy and Geopolitical Fracture. *ATASAM*. Retrieved from: <https://www.atasam.org.tr/en/research-analysis/opinion/greek-foreign-policy-and-geopolitical-fracture> [in English]. [Hasan B. Greek Foreign Policy and Geopolitical Fracture. *ATASAM*. 2023, October 13. URL: <https://www.atasam.org.tr/en/research-analysis/opinion/greek-foreign-policy-and-geopolitical-fracture> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Hoxhaj, E. (2024, January 26). Albanian court hears false document was used to Jail Beleri. *BalkanInsight*. Retrieved from: <https://balkaninsight.com/2024/01/26/albanian-court-hears-false-document-was-used-to-jail-beleri/> [in English]. [Hoxhaj E. Albanian court hears false document was used to Jail Beleri. *BalkanInsight*. 2024, January 26. URL: <https://balkaninsight.com/2024/01/26/albanian-court-hears-false-document-was-used-to-jail-beleri/> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Khaietskia, O., & Prykhenko, M. (2019) The Cyprus conflict: «systemic errors» at the basis of the settlement process. *Bulletin of Vasyli' Stus Donetsk National University*. Issue 11. Volume 1. Vinnytsia. 62–65. Retrieved from: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/7615> [in Ukrainian]. [Хаєцька О.В., Прихненко М.І. Кіпрський конфлікт: «системні похибки» в основі процесу врегулювання. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2019. Вип. 11. Т. 1. С. 62–65. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/7615> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Kontrafour, F. (2014, October 9). The Afghans of the Greek Army. *Kathimerini*. Retrieved from: <https://www.kathimerini.gr/investigations/791362/oi-afganoi-toy-ellinikoy-stratoy/#firstPage> [in Greek]. [Κοντραφούρη, Φ. Οι Αφγανοί του Ελληνικού Στρατού. *Καθημερινή*. 2014, 9 Οκτωβρίου. URL: <https://www.kathimerini.gr/investigations/791362/oi-afganoi-toy-ellinikoy-stratoy/#firstPage> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Kosovo – KFOR. (2019, November 20). Retrieved from: <https://geetha.mil.gr/en/kosovo-kfor/> [in English]. [Kosovo – KFOR. 2019, November 20. URL: <https://geetha.mil.gr/en/kosovo-kfor/> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Kosovo. Ministry of Foreign Affairs of Greece. Retrieved from: <https://www.mfa.gr/en/blog/greece-bilateral-relations/pristina/> [in English]. [Kosovo. Ministry of Foreign Affairs of Greece. URL: <https://www.mfa.gr/en/blog/greece-bilateral-relations/pristina/> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Marketos, Th. (2003, April). Greece's Trans-Mediterranean Geostrategy. *Foreign Affairs Institute*. Athens. Report No. 7. 23. Retrieved from: <https://fainst.eu/wp-content/uploads/2023/04/Report-7-Greeces-trans-Mediterranean-geostrategy-12.2022.pdf> [in English]. [Marketos Th. Greece's Trans-Mediterranean Geostrategy. *Foreign Affairs Institute*. Athens. Report No. 7. 2003, April. Report No. 7. 23 p. URL: <https://fainst.eu/wp-content/uploads/2023/04/Report-7-Greeces-trans-Mediterranean-geostrategy-12.2022.pdf> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Marolov, D. (2013, July). The relations between Macedonia and Greece in the context of the name issue. *Journal of Balkan Research Institute*. Volume 2. N. 1. 23–34. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/256576954_The_relations_between_Macedonia_and_Greece_in_the_context_of_the_name_issue [in English]. [Marolov D. The relations between Macedonia and Greece in the context of the name issue. *Journal of Balkan Research Institute*. Volume 2. N. 1. 2013, July. P. 23–34. URL: https://www.researchgate.net/publication/256576954_The_relations_between_Macedonia_and_Greece_in_the_context_of_the_name_issue (дата звернення: 28.06.2024)].
- Merkezi, İ. (2023, October 23). The Concept and Importance of Blue Homeland. *Mavi Vatan*. Retrieved from: <https://mavivatan.net/mavi-vatan-kavrami-ve-onemi/> [in Turkish]. [Merkezi İ. Mavi Vatan Kavramı ve Önemi. *Mavi Vatan*. 2023, 23 Ekim. URL: <https://mavivatan.net/mavi-vatan-kavrami-ve-onemi/> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Ozturk, T. (2023, March 23). Greece reiterates stance on not recognizing Kosovo. Athen's stance on Kosovo's independence is clear, unchanging, says President Katerina Sakellariopoulou. *Anadolu Ajaansi*. Retrieved from: <https://www.aa.com.tr/en/europe/greece-reiterates-stance-on-not-recognizing-kosovo/2857646> [in English]. [Ozturk T. Greece reiterates stance on not recognizing Kosovo. Athen's stance on Kosovo's independence is clear, unchanging, says President Katerina Sakellariopoulou. *Anadolu Ajaansi*.

- 2023, March 23. URL: <https://www.aa.com.tr/en/europe/greece-reiterates-stance-on-not-recognizing-kosovo/2857646> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Panayiotides N. (2019). Is the Cyprus problem unsolvable? – The geopolitical trap of the weakest state. *International Journal of Euro-Mediterranean Studies*. Volume 12. Number 1. 3–32. Retrieved from: <https://www.yumpu.com/en/document/read/62732098/ijems-1-2019-press> [in English]. [Panayiotides N. Is the Cyprus problem unsolvable? – The geopolitical trap of the weakest state. *International Journal of Euro-Mediterranean Studies*. Volume 12. 2019. Number 1. P. 3–32. URL: <https://www.yumpu.com/en/document/read/62732098/ijems-1-2019-press> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Papadopoulos, P. (2023, August 20). Let him be sworn in, Greece tells Albania. The behind-the-scenes messages that were ignored and Athens' attempt to defeat Tirana at its game with imprisoned mayor. *ekathimerini.com*. Retrieved from: <https://www.ekathimerini.com/news/1218067/let-him-be-sworn-in-greece-tells-albania/> [in English]. [Papadopoulos P. Let him be sworn in, Greece tells Albania. The behind-the-scenes messages that were ignored and Athens' attempt to defeat Tirana at its game with imprisoned mayor. *ekathimerini.com*. 2023, August 20. URL: <https://www.ekathimerini.com/news/1218067/let-him-be-sworn-in-greece-tells-albania/> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Papastavridis, E. (2020). The Greek-Turkish maritime disputes: an International Law perspective. *ELIAMEP*. Policy Paper, No 36. Athens. 49. Retrieved from: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/07/Policy-paper-36-Papastavridis-final-10.07.pdf> [in English]. [Papastavridis E. The Greek-Turkish maritime disputes: an International Law perspective. *ELIAMEP*. 2020. Policy Paper, No 36. Athens. 49 p. URL: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/07/Policy-paper-36-Papastavridis-final-10.07.pdf> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Peponas, M. (2023, June). The Greco-Albanian relations during the period 1974-1996: From irredentism to political realism. *HAPSc Policy Briefs Series*. Vol. 4 No. 1. 64–69. Retrieved from: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hapscpbs/article/view/35184/26630> [in English]. [Peponas M. The Greco-Albanian relations during the period 1974-1996: From irredentism to political realism. *HAPSc Policy Briefs Series*. 2023, June. Vol. 4 No. 1. P. 64–69. URL: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hapscpbs/article/view/35184/26630> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Pergantis, V. (2020). The Prespa Agreement between Greece and North Macedonia and the name dispute settlement: Of objective regimes, erga omnes obligations and treaty effects on third parties. *Questions of International Law (QIL)*. Zoom-in 65. 63–85. Retrieved from: https://www.qil-qdi.org/wp-content/uploads/2020/01/04_PRESPA_PERGANTIS_FIN.pdf [in English]. [Pergantis V. The Prespa Agreement between Greece and North Macedonia and the name dispute settlement: Of objective regimes, erga omnes obligations and treaty effects on third parties. *Questions of International Law (QIL)*. 2020. Zoom-in 65. P. 63–85. URL: https://www.qil-qdi.org/wp-content/uploads/2020/01/04_PRESPA_PERGANTIS_FIN.pdf (дата звернення: 28.06.2024)].
- Stergiou, A. (2019). Geopolitics and energy security in the Eastern Mediterranean: the formation of new «energy alliances». *The new geopolitics of the Eastern Mediterranean: trilateral partnerships and regional security*. Report 3/2019. Peace Research Institute Oslo (PRIO). Friedrich-Ebert-Stiftung. Oslo-Nicosia. 13. Retrieved from: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/zypern/15662.pdf> [in English]. [Stergiou A. Geopolitics and energy security in the Eastern Mediterranean: the formation of new «energy alliances». *The new geopolitics of the Eastern Mediterranean: trilateral partnerships and regional security*. Report 3/2019. Peace Research Institute Oslo (PRIO). Friedrich-Ebert-Stiftung. Oslo-Nicosia. 2019. 13 p. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/zypern/15662.pdf> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Tropankova, E. (2016, February 9). Disgruntled Bulgarian drivers blocked the Kulata-Promahon checkpoint area with a live chain. *BNR Radio Blagoevgrad*. Retrieved from: <https://new.bnr.bg/blagoevgrad/post/100656557> [in Bulgarian]. [Тропанкова Е. Недоволни български шофьори блокираха с жива верига района на ГКПП «Кулата-Промехон». *БНР Радио Благоевград*. 2016, 9 февруари. URL: <https://new.bnr.bg/blagoevgrad/post/100656557> (дата звернення: 28.06.2024)].
- Tzirras, Z. (2019). The new geopolitics of the Eastern Mediterranean: trilateral partnerships and regional security. Report 3/2019. Peace Research Institute Oslo (PRIO). Friedrich-Ebert-Stiftung. Oslo-Nicosia. 130 [in English]. [Tzirras Z. The new geopolitics of the Eastern Mediterranean: trilateral partnerships and regional security. Report 3/2019. Peace Research Institute Oslo (PRIO). Friedrich-Ebert-Stiftung. Oslo-Nicosia. 2019. 130 p.]
- Vankovska, I. (2007). The role of the Ohrid Framework Agreement and the peace process in Macedonia. Ravenna : Longo. 2007. 41–63. Retrieved from: https://www.academia.edu/1267906/The_role_of_the_Ohrid_framework_agreement_and_the_peace_process_in_Macedonia [in English]. [Vankovska I. The role of the Ohrid Framework Agreement and the peace process in Macedonia. Ravenna : Longo. 2007. P. 41–63. URL: https://www.academia.edu/1267906/The_role_of_the_Ohrid_framework_agreement_and_the_peace_process_in_Macedonia (дата звернення: 28.06.2024)].

Voloshyn, Y. O. (2008). International legal means of solving the Greek-Turkish conflict in the context of the processes of European interstate integration. *Scientific notes of the Kurus Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Kyiv. Vol. 37. 253–263 [in Ukrainian]. [Волошин Ю. О. Міжнародно-правові засоби розв'язання греко-турецького конфлікту в контексті процесів європейської міждержавної інтеграції. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2008. Вип. 37. С. 253–263 (дата звернення: 28.06.2024)].

Стаття надійшла до редакції 30.08.2024

Malakhiti A. V., Ryapolov S. D.

Department of Public Communications and Regional Studies
Odesa I. I. Mechnikov National University,
French Blvd., 24/26, Odesa, 65058, Ukraine

GREECE'S CONFLICTUAL POLITICS: GEOPOLITICAL CHALLENGES AND REGIONAL STABILITY

Summary

The article presents an in-depth analysis of the international conflicts involving Greece, with a focus on Greek-Turkish relations, the Cyprus issue, and other regional disputes in the Eastern Mediterranean and the Balkans. The authors explore the historical origins of these conflicts and draw attention to the events of the second half of the 20th century that became points of tension escalation, such as the 1974 Cyprus conflict, which remains unresolved to this day. The study also highlights contemporary challenges and dynamics of international politics in the region, which have a significant impact on the situation in the Eastern Mediterranean and Southeastern Europe. The authors analyze Greece's role in the struggle for geopolitical influence in the Balkans, as well as its policies on conflict resolution and maintaining regional stability. The article demonstrates how historical and political narratives influence the formation of the state's modern foreign policy, as well as the development of regional and international security. Additionally, it considers potential scenarios for the development of the situation in the region, including opportunities for diplomatic settlement, strengthening alliances, and adapting to new geopolitical realities. Given the complexity and multidimensional nature of conflicts in this region, the study emphasizes the importance of a multilateral approach and active participation of international organizations to achieve long-term stability.

Key words: Greece, Regional Security, Balkans, International conflicts.